

LITTERATUR

INVENTERING AV KULTUREN I KANADA

Kanada har en yta av 9 953 miljoner kvadratkilometer och en befolkning av nära 15 miljoner. Sverige har en yta av 449 miljoner kvadratkilometer och en befolkning av omkring 7 miljoner. Dessa statistiska siffror ange vilken människobrist, som skulle finnas i detta amerikanska land. Men man måste minnas, att bortåt 80 % av den kanadensiska arealen är ödemark, isvidder, arktiska skogar, arktiskt landskap, med få möjligheter till permanent mänsklig bebyggelse. Men ändå är det beboeliga Kanada stort, mycket större än alla europeiska länder, och de 15 miljonerna bo mycket sparsamt till och med i bebyggelsebältet. Av dem äro ungefär 10 miljoner engelsktalande (även om stora öar av andra språk: gäliska, ryska, skandinaviska, tyska, osv. äro insprängda i området, d. ä. emigranternas skiftande massa), medan nära 4 miljoner äro fransktalande. Skulle man söka efter en nationalkaraktär efter kanadensiska drag med särprägel, förefaller det, som om en sådan uppgift skulle te sig hart när olöslig.

Situationen kompliceras om, såsom i fallet Kanada, landet har en evigt lång landgräns med en annan stat — Förenta Staterna — med nästan lika stort men kolossalt mycket fruktbarare område (9 369 kvm) och med en vida större befolkning (omkr. 150 miljoner), vars officiella språk är engelska. Förenta Staternas tidningar, tidskrifter, böcker, filmer och radiosändningar översvämma det norrut liggande folkfattiga engelsktalande grannlandet. Deras universitet och högskolor stå öppna för kanadensarna och stöpa de kanadensiska studerande »amerikanskt», — vi sakna ett nationalitetsadjektiv till Förenta Staterna, men även kanadensarna säga »amerikansk» just om Förenta Staterna, medan de själva äro britter. — Rockefellerstiftelsen och andra USA-fonder skänka Kanada miljoner av dollar till vetenskapliga syften och akademisk undervisning. Amerikanska skolböcker accepteras i Kanada, med den påföljd, att allmänheten vet mycket mer om president Roosevelt än om sin egen Mackenzie King, känner USA:s krig och inre utveckling bättre än det brittiska samväldets, osv. Och bredvid stå de 4 miljonerna fransmän med andra rötter, annan historia, andra problem, t. ex. i fråga om religionen, ty de äro alla katoliker, och synnerligen hängivna katoliker.

Inom Kanada har man väl länge känt denna splittring och detta beroende. Efter det senaste världskriget har man velat sondera fram bristerna och nå ett program för kulturellt enande. Kunde en genomgående analys leda till ett uppbyggande av enhetlig kultur? Svaret har nyligen publicerats av den s. k. *Massey-rapporten: Report. Royal Commission on National Development in the Arts, Letters and*

Sciences. Ottawa 1951. (I, 517 s., 3.50 dollar; II, 430 s., 3 dollar), vars ledande man varit the Right Honourable Vincent Massey.

Den kungliga kanadensiska kommissionen har inte lämnat någon möda ospard. Den har rest omkring i det väldiga landet och på engelskt sätt korsförhört universitets- och skolmän, författare, kritiker, målare, arkitekter, tidnings- och radiomän, ingenjörer, musei-intendenter, konstexperter och arkivarier, m. fl. Det hela är nog den grundligaste inventering av de kulturella krafterna i samhället och av deras önskemål, som gjorts i något land. Viktigt är naturligtvis, att man inte bör förväxla Ottawa, huvudstaden, eller Montreal, Toronto, Quebec och andra storstäder med unionen Kanada. Landsortens städer, även provinsernas huvudstäder (ty som bekant är Kanada en federation av provinser, var och en med stor självstyrelse), äro mager utrustade kulturellt sett, i varje fall för allmänheten. Skolväsendet är olika i provinserna; all enhetlighet saknas. Naturvetenskapliga lokalmuseer och konstgallerier, bibliotek och arkiv saknas, eller sakna anständiga utrymmen. Författare kunna, ehuru de skriva på engelska, inte draga sig fram på honoraren från de kanadensiska upplagorna. Bli de trogna sitt land: natur, traditioner, stämningar, ha de det bekymmersamt: en utväg är att emigrera till USA eller skriva i amerikansk stil för en världspublik. Detta är ett ganska egendomligt förhållande, ty man ville antaga, att det engelska språket skulle öppna stråk och esplanader ut till världen och ekonomiskt oberoende, men faktiskt hörs från alla håll i det brittiska samväldets dominier samma klagomål. Det är de inhemska förlagen, som inte kunna våga sig på stora lokala upplagor. Den även här kända kanadensiska författarinnan Mazo de la Roche betraktas i författarkretsar i Kanada som en denationaliserad typ: hon skriver för världen och är inte sann mot Kanadas egenart. Och detta fastän hon behandlar till synes kanadensiska förhållanden! Med målarerna är det ett annat förhållande. Naturen, de väldiga vidderna, lockade och locka än penselförarna till dukar, som köpas. Men publiken i Kanada är kulturellt konservativ och därför gå inte nya inslag så bra. En kanada-fransk målarriktning har i Paris funnit kubism, Picasso och abstraktionstendenser, men företrädarna för den ha liten marknad hemma. Att döma av ett kommissionens eget uttalande ogillar denna, men mycket älskvärt, de litteraturhistoriska studiernas utveckling vid universiteten. Den klagar nämligen på att litteraturhistorikerna i gammal mening blivit filologer — efter amerikanskt mönster — och inte längre bringa allmänheten budskap om diktningens storhet och dess inspirerande verkan på folket, ja, så att de universitetsutbildade lärarna icke längre kunna förmedla etiska impulser från skalderna och författarna. Även här skymta ålderdomliga smakdrag. Teatern i Kanada är en storstadsföreteelse, men kämpar dock med svårigheter, beroende på publikens brist på förfining. Kritikerna få av teaterfolk ordentligt på pälsen: de gå ganska olärda till uppgiften och behärskas av vanefunderingar.

Detta är allt samvetsgrant redovisade negativa sidor i kanadensiskt kulturliv. Men kommissionen hänvisar också till skiftande lokala initiativ, som borde uppmuntras. Den förtiger icke, att landet är en

Litteratur

nybyggarnation, vars äldre och många nutida generationer behärskas av jakten efter bärgning först och främst. I länder, där historia och traditioner gå upp i hedenhös och folk och deras ättlingar ha bott i tusen år, är kulturmyllan frodigare (är den det?), medan i sena invandrarländer, med brokig immigrantstam, traditionerna och den förenande historien äro tunna och blodlösa. Kanada var en koloni, överlämnad åt sig själv av franske kungen, från 1500-talet till 1763, då den blev brittisk. De franska adelsmännen återvände till Europa, medan deras franska bönder, jägare, hantverkare och präster stannade kvar. Ett väldigt skotsk-gäliskt landnam skedde alltifrån 1770-talet. Efter 1812 kommo engelsktalande briter. Och under 1800-talet och allt framgent väller en ström av större eller mindre invandrarhopar från alla världens länder. Det tar sin tid att knåda degen samman. Men kommissionen ser intet hinder, för så vitt centralregeringen och provinsregeringarna frikostigt understöda kulturen och skänka den kanadensiska individen en övertygelse, att satsen »Jag är kanadensare» är ett privilegium och uttrycker en stolthetskänsla. Rapporten, som har mottagits med öppen sympati av parlamentet och ledande personer i Kanada, innehåller mycket värdefulla anvisningar i många riktningar och kommer, hoppas man, att påskynda en sammansmältning och koncentration av de stridiga intressena (franskt:engelskt) och leda den andliga utvecklingen mot en höjd kulturell standard av kanadensisk prägel. Redan ha stora anslag beviljats till forskning och universitet.

Gösta Langenfelt.
